

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/1267,Wystawa-Z-Archiwum-X-Departamentu-MBP-w-Wyzszej-Szkole-Kultury-Spolecznej-i-Medi.html>
10.03.2026, 11:08

Wystawa „Z Archiwum X Departamentu MBP” w Wyższej Szkole Kultury Społecznej i Medialnej – Toruń, 12 maja 2007 r.

12.05.2007

12 maja 2007 r. w auli Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu została otwarta wystawa „Z Archiwum X Departamentu MBP”, przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Warszawie.

Otwarcia ekspozycji towarzyszyły następujące wykłady:

- Wprowadzenie – JM Rektor ks. dr Andrzej Ulaczyk
- „Struktura i metody działania bezpieki” – prof. dr hab. Mirosław Piotrowski
- „Ucieczka Józefa Światły i kryzys władzy komunistycznej w Polsce” – dr Mieczysław Ryba
- „Ludzie bezpieki – sylwetka Dyrektora X Departamentu Anatola Fejgina” – mgr Marcin Paluch

Wystawa prezentuje historię powstania i działalność szczególnej pod wieloma względami jednostki organizacyjnej MBP. Utworzona w październiku 1948 r. (formalnie od lutego 1949 r.) – najpierw jako grupa specjalna, od marca 1950 r. – jako Biuro Specjalne, a od grudnia 1951 r. – jako departament, otrzymała zadanie „oczyszczenia” szeregów Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej z agentów, prowokatorów oraz członków zdefiniowanego niedawno tzw. odchylenia prawicowo-nacjonalistycznego.

Realizując powyższe zadania, funkcjonariusze X Departamentu: Różański, Fejgin, Światło, Piasecki, Michalak, Dusza i inni, dopuścili się szczególnych, nawet jak na „zwyczaje” panujące w MBP, okrucieństw, zarówno w X Pawilonie w więzieniu na Rakowieckiej, jak i we własnym, pozostającym poza jakimikolwiek strukturami, tajnym więzieniu w Miedzeszynie (tzw. willa „Spacer”). Historia X Departamentu, to jednak nie tylko prosta historia katów i ich ofiar. Przez pryzmat spraw, jakimi się X Departament zajmował wystawa pokazuje zarówno „korzenie” zbrodniczej idei, z której on „wyrósł” – procesy moskiewskie lat 30., a następnie pokazowe „spektakle” na Węgrzech, w Czechosłowacji, Rumunii, Bułgarii – jak i pewne aspekty dziejów formacji komunistycznej w Polsce. Jej agenturalne powiązania w wywiadzie sowieckim (poprzez osoby Włodzimierza Lechowicza i Alfreda Jaroszewicza), problem demoralizacji i okrucieństw partyzantów GL-AL (poprzez sprawę Grzegorza Korczyńskiego), a także kwestię zwalczania podziemia niepodległościowego lat wojny (poprzez historię Bogusława Hryniewiczza). Ukazuje wreszcie instrumentalny stosunek władz partyjnych do zbrodni już popełnionych i właśnie popełnianych, dowolnie sankcjonowanych lub potępianych, w zależności od doraźnych celów politycznych.

Wystawę można będzie oglądać do 30 maja na I piętrze gmachu WSKSiM przy ul. Starotoruńskiej 3.

Serdecznie zapraszamy.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)